

Ключевич М.М. – канд. с.-г. н., **Столяр С.Г.**
Житомирський національний агроєкологічний університет, Україна

ПРОСО - ЦІННА КРУП'ЯНА КУЛЬТУРА

Зернокруп'яне виробництво є однією з найважливіших сфер зернового господарства України, тому що крупи – одні з основних продуктів харчування для більшості населення.

Родючі українські землі мають високий потенціал для того, щоб вирощувати різноманітні круп'яні культури та дають змогу отримувати високоякісне зерно в обсягах необхідних для забезпечення власних потреб країни, а також експорту.

Найбільш поширеною і цінною круп'яною культурою у нашій країні є просо, яке цінне своїм пшоном і відзначається високими харчовими якостями. У зерні міститься: білка - 10-15 %, вуглеводів - 59 % (з них клітковини 8,9 %), жиру – 3,8 %. Пшоно багате на зольні елементи, містить важливі вітаміни: В1, В2, В5, В6, С, а також мікроелементи та каротиноїди [3, с. 290; 4, с. 191-193].

Просо представляє велику цінність і як кормова культура. Відходи від переробки проса на пшоно є цінним концентрованим кормом для тварин. Зерно та пшоняна каша – незамінний корм для молодняка і дорослої птиці. В 1 кг зерна міститься 0,97 корм. од. [4, с. 191].

Це високоврожайна та високоприбуткова культура, урожайність якої досягає 3,0-4,0 т/га. Хоча протягом останніх років урожайність цієї культури різко знизилась - до 1,5 т/га [5, с. 45].

Основними причинами низьких урожаїв проса є несвоєчасне і недоброякісне проведення польових робіт, використання для сівби низькокондиційного насіння, розміщення посівів на неодобрених, забур'янених : площах, відсутність належного догляду за посівами і великі втрати зерна при збиранні врожаю.

Але одним із основних чинників, що стримує гарантоване одержання високих та стабільних урожаїв проса, залишаються хвороби, втрати від яких можуть сягати 15-30%, а за умови розвитку епіфітотій - до 50 % та більше [6, с. 139-140]. Патогенні організми супроводжують просо з моменту висіву його насіння до збирання врожаю, що призводить до істотних втрат врожаю та погіршення його якості.

Відтак актуальною є потреба в обґрунтуванні заходів зі зменшення розвитку збудників хвороб та підтримання високої життєздатності рослин впродовж усього періоду вегетації.

Культура уражується багатьма хворобами переважно паразитарної природи. Їх збудниками є гриби, бактерії, віруси. Так, найбільш поширеними і шкідливими у ґрунтово-кліматичній зоні Полісся та Лісостепу є такі

хвороби: звичайна сажка, бура та смугаста плямистість, септоріоз, склероспороз та мозаїка [1, с. 164-166].

Найкращим заходом для обмеження розвитку хвороб проса є впровадження стійких сортів. За сприятливих умов для розвитку хвороб такі сорти не знижують урожайність культури. Особливо необхідно надавати перевагу тим сортам, які мають комплексну стійкість в обмеженні основних хвороб. Підбір з числа рекомендованих сортів, відносно стійких або витривалих до комплексу хвороб, які мають господарське значення.

Агротехнічні заходи, проведені якісно та своєчасно, також значно обмежують ураження проса хворобами. Основним заходом є правильне чергування культур у сівозміні, розміщення проса після кращих попередників.

Система удобрення проса повинна включати як внесення органічних, так і мінеральних добрив. Органічні добрива добре впливають на розвиток мікрофлори, яка є антагоністом патогенів. Ефективність мінеральних добрив залежить від їх співвідношення. Саме фосфорні і калійні добрива підвищують стійкість рослин до хвороб. Надмірне, непропорційне внесення азотних добрив призводить до розпушення тканин рослин, що сприяє розвитку хвороб.

Важливими знищувальними заходами, направленими на захист проса від шкідливих організмів є обробка посівного матеріалу та посівів хімічними і біологічними препаратами.